

ZALAEGRSZEG LEGRÉGIBB FORRÁSA

600 éve, 1381. augusztus 24-én, a Zalavári Konvent által kiállított latin nyelvű oklevélben említették először a Zalaegerszeg melletti Aranyoskút-forrást, amely az alsóerdői parkerdő délnyugati sarkánál a Nagylengyel felé vezető úttól 400 m-re fekszik (1). A Zala megyei Levéltárnak ez a legrégebbi oklevele, melyben a város neve szerepel, ugyanis a legrégebbi a megyén kívül található (2).

A besenyői „Beseneu” nemesek elszántottak egy földdarabot az egerszegi királyi falu határából „villam regalem Egurzeg”, és ezt I. Lajos király a nádor előtti perben szerezte vissza. Erzsébet királynő utasítására augusztus 17-én tartották meg a határjárást és a beiktatást, a Zalavári Konvent — mint hiteles hely — kiküldöttjei jelenlétében. Augusztus 24-én foglalták írásba a határjárás eredményét Zalavárott (3).

Számunkra a határjárás a legfontosabb, mert ebben szerepel az Aranyoskút-forrás: „inde descendendo ad fontem Aranyaskuta vocatum”, mely magyarul így hangzik: onnét leszállva Aranyoskút nevű forráshoz (4). Későbbi határjárásokban is sokszor említik nevét.

A forrás használata folyamatos az őskortól napjainkig. Őskori, bronzkori, népvándorlás kori, római, Árpád-kori és XV—XIX. sz.-i cserépedénydarabok kerültek elő 1980—81-ben a forrás felújításakor (6).

Érdemes felsorolni Zalaegerszeg akkori déli és nyugati határán levő földrajzi neveket:

- „Beseneu” = Zalabesenyő,
- „Vanuchka” = Válicka,
- „Vluesfalua” = Ölyvesfalva,
- „magnam viam de Egurzeg in Nog-Bok” = nagy út Egerszegről Nagy Bak felé
- „Aranyaskuta” = Aranyoskút,
- „aliam magnam viam de Kukunyes in Egurzeg” = másik nagy út Kőkényesmind-szentről Egerszegre,
- „Bikfeu” = valószínűleg bükkös tető,
- „Bozyta” = Bazita,
- „Ebergen” = Ebergény (6).

Ez a határ később sem változott, láthatók a határhalmok, határsáncok és csak a községek Zalaegerszeghez történő csatolásakor szűntek meg hivatalosan. Régi szokás volt, hogy minden évben húsvétkor, nagyszombat éjjelén, nagy zajjal végigjárták ezt a határt. Ez a hagyományos „húsvéti határjárás” (7).

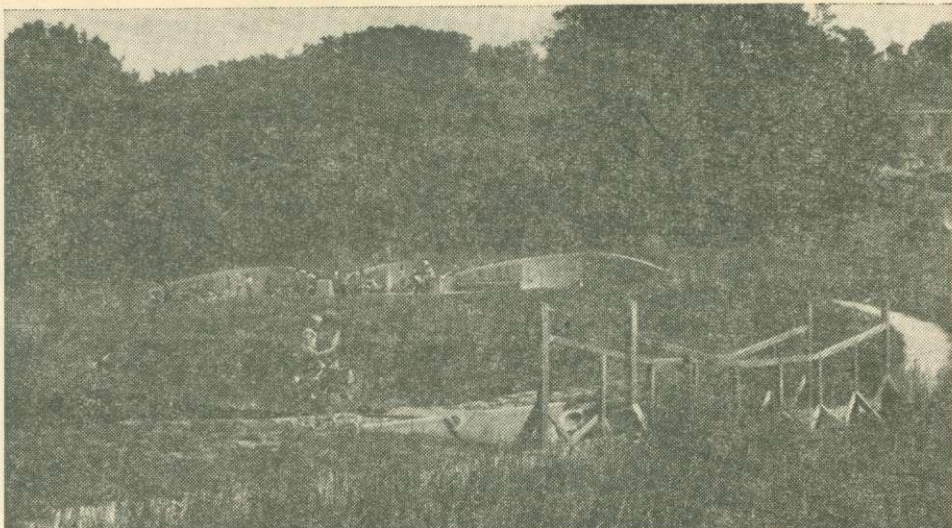
A latin nyelvű oklevélben több magyar nyelvű szót találunk:

- Ölyvesfalua „Vluesfalua” (Elyvesfalua),
- kut „Aranyaskuta”,
- kőkény „Kukunyes”,
- bükk „Bikfeu”,
- kis „Kis-Beseneu”,
- nagy „Nog-Bok”.

Erdészettörténeti szempontból különösen érdekes a határjárás, mert következtetni tudunk az akkori faállományra. A határjárás alkalmával ugyanis gyakran jelöltek meg fákat, tettek jelet a fákra, vagy fák mellé emeltek határhalmot (8). Már az előző, XIII. sz.-ban, 22 olyan határjárást ismerünk a megyében, amelyben találunk erdővel kapcsolatos neveket (9).

A most idézett oklevélben előfordul a:

- tölgyfa kétszer „ilicis”,
- cserfa kétszer „quercu, quercum” (10),
- hársfa négyszer „tilie”,
- vadkörte háromszor „piri silvestris”,
- diófa háromszor „nucis”,
- bükkfa kétszer „fagum, Bikfeu” (a Bikfeu valószínű bükkös tetőt jelent),
- cseresznyefa egyszer „cerasi”,
- szelídgesztenye egyszer „castanee”,
- kőkény egyszer „Kukunyes” helynévben (11),
- égerfa egyszer „Egurzeg” helynévben (12).

Aranyoskúti forrás (Fotó: Szakács László)

Még a fa minőségére is találunk utalást:

öreg fa „antique... silvestris”,
nagy fa „arbores... magna silvestris”,
cserjés „quedam virgulta”.

A faállomány valószínűleg elegendő tölgyes-bükkös volt, ami azóta sem változott. Feltűnő a vadkörte és a hárs nagyobb elterjedése. Úgy látszik, elődeink jobban kedvelték ezt a két szep és hasznos fát.

Az ölyv madár gyakori előfordulását mutatja az Ölyvesfalva helynév „Vlues-falve” = Elyvesfalva (13).

Az aranyoskúti forrást a városi tanács 1971-ben emléktáblával jelölte meg, természetvédelmi területté nyilvánították. Az elhanyagolt forrást és környékét 1980–81-ben a zalaegerszegi nekeresdi erdőszet és a Principális és Felső-zala menti Vízügyi Társulás dolgozói az erdőfelügyelőség tervei alapján újjávarázsolták. Ma Zalaegerszeg egyik legszebb és leglátogatottabb kirándulóhelye lett a gyönyörű környezetben levő 600 éves forrás.

Szakács László

I R O D A L O M :

1. Nagy Imre, Véghely Dezső és Nagy Gyula: Zala vármegye története. Oklevéltár, II. 176–179. o.
2. Zala megyei Levéltár, XV., 1. Mohács előtti oklevelek gyűjteménye. Halász Imre szíves közlése.
3. Degré Alajos: Olvasókönyv Zala megye történetéhez. 16–20. o.
4. Degré Alajos: i. m. 18. o.
5. Szakács László gyűjtése, Molnár László szakvéleménye alapján.
6. Zalai Oklevéltár, i. m., II., 176–179. Holub József: Zala megye helységei a középkorban. Z. m. L.
7. Simonffy Emül: Zalaegerszeg harca a legelőért. Zalai Gyűjtemény, 2., 1974. 90–91. old. Takács Lajos: Törökkori határjárás. Zalai Gyűjtemény, 8., 95–96. o. Ethnogr., 1974. 389–396.
8. Csőre Pál: A magyar erdőgazdálkodás története. Középkor, 83. o.
9. Markó Imre Lehel kézírata, adatgyűjtés.
10. Az „ilicis” valószínű tölgyet, a „quercu” csert jelent, mivel az oklevélben egymástól nem messze vannak írva. Források a faneveknél: Csőre Pál i. m., 108–115. o. Müller Róbert: Régészeti terepbejárások a göcseji „szegek” vidékén és településtörténeti-tanulságok. 12. o. Markó Imre Lehel i. m.
11. Kiss Lajos: Földrajzi nevek etimológiai szótára. 356–357. o. Holub József i. m.
12. Markó Imre Lehel: Zalai helynévfajtási problémák. Zalai Gyűjtemény, 2., 12–13. o.
13. Holub József i. m. Degré Alajos észrevétele.
Az oklevélben levő időpontok: 1381. V. 1. A király pere a nádor előtt.
1381. VIII. 13. A királynő utasítása a határjárásra és beiktatásra.
1381. VIII. 17. A határjárás, beiktatás.
1381. VIII. 24. Az oklevél kiállítása.